

IDEJNI PROBLEMI VO ODNOSOT KON KULTURATA I UMETNOSTA

88
107

A. M. Upejtni Upejtni Upejtni

boaghuow kot

kymuypasa

ymewhcs

uowhcs

h.n.

osnovni do-
tojat precizno
lšta, problemi-
ko i idejnite
no, a nema da
se aktueliziraat
to taka i vo
menuva ramkite
be kulturniot i
na principiel-

praktika se sudi-
principi što po-
anja, duri i
od edna i opšte-
sivota od druga strana. Se razbira, svie uodorazbiranja i
karakter. Nivni nosi-
što javno nast-
odnosno svo
i motivi se
a "avtonomija"
stički tendencii

odbrana na

IDEJNI PROBLEMI VO ODNOSOT KON KULTURATA I UMETNOSTA

Bez ogled na faktot što vo niza osnovni dokumenti, a pred sé vo programata na SKJ postojat precizno formulirani i principiarno postaveni stanovišta, problemite na kulturata i umetničkoto tvoreštvo, kako i idejnite problemi što proizleguvaat od niv, sekiidnevno, a nema da bide preterano ako rečeme deka i sé poveќе se aktueliziraat vo literaturnite i stručni publikacii, a isto taka i vo dnevniot pečat. Ova aktueliziranje često gi menuva ramkite na onie problemi što prirodno gi nosi so sebe kulturniot i umetničkiot život i navleguva vo suštinata na principiarnite pozicii.

Peradi toa, vo sekiidnevната prakatika se sudi-rame so razni vidovi otstupuvanja od ovie principi što povremeno se izrazuvaat vo izvesni nedorazbiranja, duri i konfrontiranja pomeѓu kulturata i umetnosta od edna i opštestvoto od druga strana. Se razbira, ovie nedorazbiranja i konfrontiranja nemaat opšt, frontalen karakter. Nivni nositeli se glavno oddelni grupi ili grupacii što javno nastupuvaat "vo imeto" na kulturata i umetnosta, odnosno "vo imeto" na opštestvoto. Nivnite pak suštinski motivi se raznovidni: konzervativni sfakanja, borba za "avtonomija" na kulturata i umetnosta, birokratsko-etatistički tendencii i sl. Karakteristični se, znači, dve krajnosti: odbrana na

"vistinskite", "čistite" i "nezavisni" interesi na kulturata i umetnosta i birokratsko-etatistički tretman i pristap kon kulturata i umetnosta.

Na ova relacija se raĝaat niza idejni problemi. Megutoa, opšto zemeni, zboruvajki za idejnite problemi vrzani za kulturata i umetničkoto tvoreštvo, ne može da se reče deka idejnite devijacii kaj nas se javuvaat vo razvien teoretski vid, vo edinstven razraboten i celosna izgrađen sistem. Tie poveke ukažuvaat na edna idejna konfuzija, eklektičko mešanje na razni idejni pozicii i nekritičko prifaćanje na tući idejni sfaćanja.

Etatističkiot, birokratskiot odnos kon kulturata i umetnosta najčesto proizleguva od potcenuvanjeto i nesfaćanjeto na samoupravniot mehanizam, od nedoverba vo nego, ili pak od obidot borbata protiv birokratizmot da se iskoristi i pretvori vo bārba za sopstveni, lićni ili grupovi interesi i pozicii, pri što se zamagluva nivnata principierna sušnost, a lićniot, odnosno cehovski interes se izednaćuva so potrebite na opštestvoto. Na toj naćin birokratizmot dobiva nov oblik, prilagoden na uslovite na samoupravuvanjeto, a borbata protiv nego stanuva poteška i posložena, zašto toj, birokratizmot, zasolnet zad demagoški frazi, nastapuva kako "zaštitnik" na slobodata i slobodniot kulturni i tvorećki razvitok.

No korenite na birokratsko-etatestičkite sfaćanja na kulturata i umetnosta ne možat da se baraat isklučivo

vo one subjektivni sili što od razni pričini, stihijno ili svesno, postojat kako nívni nositeli. Objektivnite uslovi vo koi egzistiraat kulturata i umetnosta se na takvo nivo vo koe ne postojat dostatno realni pretpostavki za onevozmogućuvanje na ovie pojavi. Vo uslovite na relativna zaostanatost i niska produktivnost na trudotie, naprotiv, naogaat pogodno tlo za obnovuvanje i mogućvidno oživuvanje.

Poradi toa, odbranata na našata kultura od birokratsko-etatističkite tendencii stamuvaa mnogu značajna i dalekusežna.

Otporot protiv birokratskiot i etatističkiot pristap kon kulturata najčesto se izrazuva vo reagiranja vo koi se nastojuva kulturata i umetničkoto tvoreštvo da se oddeleat i postavat vizavi opštestvoto za da se odbranaat nivnite "avtonomni" prava. Pri toa kon otporite od ovoj vid, se pridržuvaat i nadovrzuvaat i razni drugi malograđanski i stranski idejni vlijanija.

Ovie "avtonomni" prava vo našite uslovi se konkretiziraat so sfaćanjata deka kulturata i umetnosta ne treba i ne možat da biđat vklučeni vo našiot opštestven sistem, deka se takva sfera na duhot što ne trpi nikakvo "ograničuvanje" i deka sekoj obid za opštestven tretman na kulturata i umetnosta znači vsušnost nivna "vulgarizacija" "degradiranje", "prakticističko" i "utilitarističko" gledanje i sl. Vo imeto na slobodata na tvoreštvo se bara osloboduвање od "opštestvenite stegi" .

Spored ovie sfakanja, za umetnosta možat da sudat i rešavaat samo nejzinite tvorci, a opštestvoto ne e "kompetentno" da dava kakvi i da e oceni ili na kakov i da e način da vlijae vrz nejziniot razvitok.

Ne e teško da se otkrie neodrživosta na ovie sfakanja i da se zakluči deka tie sodržat otvorena tendencija za posebna, monopolistička položba na kulturata i umetnosta vo našeto opštestvo.

Zaslužuva da se istakne deka i nerešenite materijalni problemi na kulturata i umetnosta stihijno vlečat kon vakvi pozicii koi se sfakaat kako edinstven "izlez" i "pat" da se nadrasne taa situacija.